

POLSKIE PRAWO KONSTYTUCYJNE

redakcja naukowa Dariusz Górecki

Dariusz Górecki, Aldona Domańska, Ryszard Krawczyk
Anna Michalak, Anna Rakowska, Konrad Składowski
Krzysztof Skotnicki, Jakub Stępień

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE **7**

POLSKIE PRAWO KONSTYTUCYJNE

redakcja naukowa Dariusz Górecki

Dariusz Górecki, Aldona Domańska, Ryszard Krawczyk
Anna Michalak, Anna Rakowska, Konrad Składowski
Krzysztof Skotnicki, Jakub Stępień

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

7

Stan prawny na 1 czerwca 2025 r.

Wydawczyni
Monika Pawłowska

Redaktorka prowadząca
Paulina Ambroży

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały napisali:

Dariusz Górecki – wstęp, rozdz. 1, 2, 4, 10, 18
Aldona Domańska – rozdz. 5, 17
Ryszard Krawczyk – rozdz. 3 pkt 1-6, rozdz. 15, 19, 20
Anna Michalak – rozdz. 6, 13, 16
Anna Rakowska – rozdz. 9, 12
Konrad Składowski – rozdz. 3 pkt 7-14, rozdz. 14, 21
Krzysztof Skotnicki – rozdz. 7, 8
Jakub Stępień – rozdz. 11, 22

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegając przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8390-687-4
7. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Rozdział 1	
Nazwa i przedmiot prawa konstytucyjnego	15
1. Nazwa	15
2. Przedmiot prawa konstytucyjnego i jego miejsce w systemie prawa.....	17
Rozdział 2	
Przekształcenia w polskim prawie konstytucyjnym	19
1. Prowizorium konstytucyjne 1918–1921	19
2. Konstytucja marcowa	20
3. Konstytucja kwietniowa	22
4. Prowizorium konstytucyjne 1944–1952	25
5. Konstytucja PRL	27
6. Prowizorium konstytucyjne 1992–1997	29
7. Konstytucja RP z 2.04.1997 r.	30
Rozdział 3	
Konstytucja i pozostałe źródła prawa	33
1. Pojęcie źródeł prawa	33
2. Pojęcie konstytucji i jej rodzaje	36
3. Geneza konstytucji pisanej	38
4. Cechy szczególne konstytucji	39
5. Funkcje konstytucji	43
6. Obowiązki konstytucji	44
7. Ustawa konstytucyjna	45
8. Ustawa	47
9. Ratyfikowana umowa międzynarodowa	49
10. Rozporządzenie z mocą ustawy	51
11. Rozporządzenie	55

12. Akty prawa miejscowego.....	56
13. Akty prawa wewnętrznego.....	56
14. Zwyczajowe prawo konstytucyjne, zwyczaj konstytucyjny, precedens konstytucyjny.....	57

Rozdział 4

Symbole i stolica państwa	59
1. Godło.....	59
2. Barwy	61
3. Hymn.....	61
4. Stolica	63

Rozdział 5

Zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej	65
1. Pojęcie zasad ustroju	65
2. Zasada republikańskiej formy rządów	66
3. Zasada demokratycznego państwa prawnego.....	67
4. Zasada jednolitości państwa (państwa unitarnego).....	71
5. Zasada suwerenności narodu.....	71
6. Zasada przedstawicielstwa (reprezentacji).....	73
7. Zasada podziału władzy i równowagi władz.....	74
8. Zasada systemu rządów parlamentarno-gabinetowych	76
9. Zasada pluralizmu politycznego	77
10. Zasada pomocniczości (subsydiarności).....	81
11. Zasada decentralizacji władzy publicznej i samorządu terytorialnego.....	82
12. Zasada społecznej gospodarki rynkowej	84

Rozdział 6

Wolności i prawa jednostki.....	87
1. Geneza i ewolucja praw człowieka	87
2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka.....	90
3. Konstytucyjny model regulacji wolności i praw jednostki	91
4. Podmioty wolności i praw w Konstytucji RP	92
5. Katalog wolności i praw jednostki	94
5.1. Wolności i prawa osobiste	99
5.2. Wolności i prawa polityczne	105
5.3. Wolności oraz prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne.....	109
6. System ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki	115
6.1. Dopuszczalny zakres ograniczeń.....	115
6.2. Środki ochrony	116
7. Konstytucyjne obowiązki jednostki	119

Rozdział 7

Formy demokracji bezpośredniej.....	121
1. Pojęcie demokracji bezpośredniej i jej formy.....	121
2. Referendum i jego rodzaje.....	122
3. Referendum ogólnokrajowe.....	123
4. Referendum lokalne.....	126
5. Inicjatywa ludowa i jej rodzaje.....	129
6. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza.....	129
7. Inne formy inicjatywy obywatelskiej.....	132

Rozdział 8

System wyborczy do Sejmu i Senatu.....	133
1. Istota wyborów i ich funkcje.....	133
2. Pojęcia „system wyborów” i „prawo wyborcze”.....	134
3. Zasady prawa wyborczego.....	135
4. Organizacja wyborów do Sejmu i do Senatu.....	141
5. Zgłaszanie list kandydatów w wyborach do Sejmu i kandydatów w wyborach do Senatu.....	145
6. Kampania wyborcza.....	147
7. Głosowanie oraz ustalenie wyników głosowania i wyborów.....	150
8. Stwierdzenie ważności wyborów.....	152
9. Wygaśnięcie mandatu i uzupełnienie składu Sejmu i Senatu.....	153

Rozdział 9

Sejm i Senat.....	155
1. Zasada dwuizbowości.....	155
2. Zasada kadencyjności.....	157
3. Zasada permanencji.....	159
4. Zasada dyskontynuacji.....	159
5. Mandat przedstawicielski.....	160
6. <i>Incompatibilitas</i>	161
7. Immunitet.....	164
7.1. Immunitet materialny.....	165
7.2. Immunitet formalny.....	166
7.3. Nietykliwość.....	167
8. Odpowiedzialność posłów i senatorów przed Trybunałem Stanu.....	168
9. Prawa i obowiązki posłów i senatorów.....	169
10. Warunki wykonywania mandatu.....	170
11. Odpowiedzialność regulaminowa posłów i senatorów.....	172
12. Formy zrzeszania się posłów i senatorów.....	173
13. Organy Sejmu i Senatu.....	174
13.1. Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.....	174
13.2. Prezydium Sejmu i Senatu.....	176

13.3. Konwent Seniorów	177
13.4. Komisje sejmowe i senackie.....	178
14. Pierwsze posiedzenie Sejmu i Senatu	184
15. Funkcje Sejmu i Senatu.....	185
15.1. Funkcja ustawodawcza Sejmu i Senatu.....	185
15.2. Funkcja kontrolna Sejmu.....	197
15.3. Uprawnienia kreacyjne	201
16. Zgromadzenie Narodowe.....	202

Rozdział 10

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	203
1. Pozycja ustrojowa	203
2. Tryb wyboru i kadencja.....	206
3. Kompetencje.....	209
3.1. Uprawnienia w zakresie spraw zagranicznych.....	211
3.2. Uprawnienia określające związki z parlamentem	213
3.3. Uprawnienia określające związki z rządem.....	215
3.4. Uprawnienia określające związki z władzą sądowniczą.....	216
3.5. Wydawanie aktów prawnych.....	218
3.6. Uprawnienia w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa	218
3.7. Pozostałe uprawnienia.....	220
4. Aparat pomocniczy	222

Rozdział 11

Rada Ministrów	225
1. Historia i siatka pojęciowa	225
2. Powołanie Rady Ministrów.....	227
3. Skład i struktura Rady Ministrów	229
4. Odpowiedzialność Rady Ministrów i jej członków	234
5. Zadania i zakres kompetencyjny Rady Ministrów.....	236

Rozdział 12

Wymiar sprawiedliwości	239
1. Władza sądownicza, sąd, wymiar sprawiedliwości.....	239
2. Zarys historyczny	240
3. Wymiar sprawiedliwości w Konstytucji RP z 2.04.1997 r.	242

Rozdział 13

Trybunał Konstytucyjny	259
1. Sądowa kontrola zgodności ustaw z Konstytucją	259
2. Geneza Trybunału Konstytucyjnego w Polsce.....	261
3. Trybunał Konstytucyjny w świetle Konstytucji z 1997 r.	263
3.1. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	263

3.2. Skład Trybunału Konstytucyjnego.....	271
3.3. Skutki prawne orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	272
4. Organizacja wewnętrzna oraz tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym	274
4.1. Organizacja wewnętrzna Trybunału Konstytucyjnego.....	274
4.2. Tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.....	277
5. Kryzys wokół Trybunału Konstytucyjnego	278
Rozdział 14	
Trybunał Stanu.....	283
1. Organizacja.....	283
2. Podmioty ponoszące odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu.....	284
3. Zakres przedmiotowy odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu	284
4. Postępowanie w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej.....	286
Rozdział 15	
Najwyższa Izba Kontroli	289
1. Pojęcie kontroli i jej rodzaje	289
2. Ewolucja kontroli państwowej w Polsce.....	291
3. Pozycja ustrojowo-prawna Najwyższej Izby Kontroli pod rządami ustawy z 1994 r.	293
4. Zadania Najwyższej Izby Kontroli.....	294
5. Struktura organizacyjna.....	297
6. Postępowanie kontrolne i pokontrolne	299
Rozdział 16	
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	301
1. Powstanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	301
2. Aktualnie obowiązujące unormowania	302
3. Pozycja ustrojowa	303
4. Skład i organizacja.....	305
5. Kompetencje i zadania.....	306
Rozdział 17	
Rzecznik Praw Obywatelskich	309
1. Geneza instytucji	309
2. Pozycja ustrojowa	310
3. Sposób powołania.....	313
4. Zakres zadań	315
5. Tryb i formy działania	316
6. Aparat pomocniczy	319

Rozdział 18

Rzecznik Praw Dziecka	321
1. Pozycja ustrojowa	321
2. Sposób powoływania i kadencja.....	323
3. Zakres zadań	324
4. Tryb i formy działania	325
5. Aparat pomocniczy	327

Rozdział 19

Finanse publiczne	329
--------------------------------	------------

Rozdział 20

Samorząd terytorialny.....	335
1. Pojęcie samorządu.....	335
2. Samorząd terytorialny w II Rzeczypospolitej.....	335
3. Wybory do organów samorządu terytorialnego.....	338
4. Istota samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej	342
5. Organy samorządu terytorialnego.....	347
6. Nadzór nad działalnością komunalną.....	349

Rozdział 21

Stany nadzwyczajne w państwie	353
1. Pojęcie stanu nadzwyczajnego.....	353
2. Stan wojenny	355
3. Stan wyjątkowy.....	358
4. Stan klęski żywiołowej.....	359

Rozdział 22

Polska w Unii Europejskiej	361
1. Proces akcesyjny	361
2. Konstytucyjne podstawy członkostwa	362
3. Prawno-instytucjonalne podstawy funkcjonowania Unii Europejskiej.....	363
4. Rola organów władzy RP w sprawach Unii Europejskiej	367

Wykaz literatury	371
-------------------------------	------------

WSTĘP

Jednym z podstawowych problemów, przed którymi stają twórcy każdej konstytucji, jest rozstrzygnięcie, w jakim stopniu w pracach nad nową ustawą zasadniczą należy nawiązywać do rodzimych tradycji ustrojowych. Niezależnie bowiem od wprowadzenia całkiem nowych, oryginalnych uregulowań lub rozstrzygnięć, polegających na recepcji gotowych wzorców zagranicznych, w każdej ustawie zasadniczej powinno się dostrzegać pewną ciągłość ustrojowo-prawną, przejawiającą się w rozwoju własnych rozwiązań, w dostosowywaniu ich do wymogów stawianych współcześnie. Z tego względu w podręczniku znalazł się rozdział przedstawiający w zarysie przemiany, jakie dokonywały się w polskim prawie konstytucyjnym w latach 1918–1997. Niezależnie od tego w dalszych rozdziałach podręcznika, przy omawianiu różnych instytucji i rozwiązań prawnych, znajdują się także odwołania do przeszłości.

Podstawę prawną podręcznika stanowi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r., a także ustawy i inne akty prawne regulujące zarówno problematykę wolności i praw jednostki oraz organizacji, jak również funkcjonowanie naczelnych organów państwowych i samorządu terytorialnego. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wywarło ogromny wpływ na funkcjonowanie państwa. Musiało ono więc znaleźć swe odzwierciedlenie w treści podręcznika. Zagadnieniu temu poświęcony jest ostatni rozdział.

Podręcznik jest wprawdzie opracowaniem zbiorowym, jednak poszczególne jego rozdziały (lub ich części) mają charakter autorski.

Zamieszczony na końcu książki wykaz literatury przedmiotu uwzględnia komentarze, monografie, opracowania zbiorowe oraz artykuły opublikowane w czasopiśmie naukowych, nie obejmuje natomiast podręczników.

Opracowanie uwzględnia stan prawny na 1.06.2025 r.

Dariusz Górecki

Rozdział 1

NAZWA I PRZEDMIOT PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

1. Nazwa

Prawo konstytucyjne, prawo państwowe i prawo polityczne to nazwy określające tę samą dyscyplinę prawniczą, którą zaczęto wyodrębnić w końcu XVIII w. we Francji, w związku z ustanawianiem pierwszych konstytucji na świecie. Nazwa pochodzi od głównego źródła tej gałęzi prawa. Konstytucje poddały wykonywanie władzy najwyższej w państwie uregulowaniu prawnemu, co do tej pory było sprawą arbitralnej woli władcy. Tę regulację prawną oparły zaś na trzech ogólnych wytycznych: państwa demokratycznego, praworządnego i liberalnego. Zajęły one miejsce dawnego systemu rządów autokratycznych, absolutnych i policyjnych. Analiza tych trzech ogólnych wytycznych w ich konstytucyjnym kształcie stała się główną treścią nauki prawa konstytucyjnego, o której można mówić od pierwszych wykładów *diritto costituzionale* w Ferrarze w 1797 r., a następnie w Pawii i Bolonii.

prawo konstytucyjne

Przejawem tego, jak bardzo wiązano tę dyscyplinę prawniczą z rewolucyjnymi – jak na owe czasy – postulatami ustrojowymi, było rozwiązanie Katedry Prawa Konstytucjonalnego Uniwersytetu Paryskiego (istniejącej od 1834 r.) w tydzień po zamachu stanu z 2.12.1851 r. Katedra ta została restytuowana już po upadku Drugiego Cesarstwa, w 1878 r., a wykład prawa konstytucyjnego objęto programem uniwersyteckim w 1889 r., czyli w setną rocznicę Rewolucji.

O prawie konstytucyjnym można mówić w znaczeniu wąskim, rozumiejąc je jako zespół norm zawartych w ustawie zasadniczej, natomiast w znaczeniu szerokim prawo konstytucyjne obejmuje zespół norm regulujących podstawowe instytucje ustroju państwowego (politycznego i społeczno-gospodarczego). Nazwę „prawo konstytucyjne” stosowano w państwach anglosaskich i romańskich.

prawo państwowe

Ze względu na to, że nową gałąź prawa kojarzono z liberalno-demokratycznymi postulatami mającymi wówczas zabarwienie rewolucyjne, w XIX w. w nauce niemieckiej używano innej nazwy. Miało to pewne uzasadnienie, w porównaniu z konstytucjami francuskimi ówczesne konstytucje państw niemieckich były bowiem w pewnym sensie fragmentaryczne. O ustroju państwa w znacznym stopniu decydowała arbitralna wola władców. Obie te „równoległe” sfery rządzenia systematyzowano więc wspólnie pod nazwą prawa państwowego, która osłabiała zarazem wymowę wspomnianych wyżej trzech ogólnych wytycznych właściwych prawu konstytucyjnemu. Nazwy tej zaczęto także używać w nauce rosyjskiej.

Zaletą nazwy „prawo państwowe” jest to, że za swój przedmiot ma ona podstawowe urzędy państwowe, tj. takie, bez których państwo nie mogłoby egzystować. Wadę zaś stanowi to, że w ujęciu szerokim nazwa ta jest tożsama z pojęciem systemu prawnego (ogół norm obowiązujących w danym czasie na terytorium państwa).

prawo polityczne

Trzecią nazwą stosowaną do określenia tej gałęzi prawa jest „prawo polityczne”. Pochodzi ona od polityki w znaczeniu całości wiedzy o państwie. Jej zaletą jest to, że uwydatnia specyficzny charakter norm tej dyscypliny. Już Platon głosił, że wszystkie zjawiska związane z państwem mają charakter polityczny. Autorem terminu „prawo polityczne” był Jean-Jacques Rousseau, który swe dzieło *Umowa społeczna* opatrzył podtytułem *Zasady prawa politycznego*. Może to sugerować, że obejmuje on normy dotyczące instytucji politycznych, jednak elementy polityczne występują także w normach innych gałęzi prawa. Jednocześnie nazwa ta jest zbyt wąska – normy tej dyscypliny nie ograniczają się przecież do ustroju politycznego i obejmują zagadnienia dotyczące ustroju społeczno-gospodarczego.

Nazwa „prawo konstytucyjne” stosowana jest coraz powszechniej – zdobywa obywatelstwo w Rosji i w krajach postsocjalistycznych. W Polsce międzywojennej zdecydowanie najczęściej używano nazwy „prawo polityczne”. „Prawo państwowe” stosowano o wiele rzadziej, a „prawo konstytucyjne” – sporadycznie. Natomiast po wojnie przyjęto nazwę „prawo państwowe”, którą w 1975 r. zastąpiono nazwą „prawo konstytucyjne”.

prawo parlamentarne

Oprócz wymienionych wyżej tych trzech nazw występuje jeszcze termin „prawo parlamentarne”. Jego twórcą był Thomas Jefferson. Nie jest to jednak nazwa konkurencyjna dla wyżej wymienionych. Prawo parlamentarne jest tylko częścią prawa konstytucyjnego (podobnie jak np. prawo wyborcze). W ujęciu wąskim prawo parlamentarne oznacza wewnętrzne prawo parlamentu (jego regulamin). W ujęciu szerokim natomiast jest to zespół norm (różnej rangi) i zwyczajów odnoszących się do legislatury (jej organizacji, uprawnień i trybu działania).

2. Przedmiot prawa konstytucyjnego i jego miejsce w systemie prawa

Przedmiotem prawa konstytucyjnego są normy prawne dotyczące podstawowych instytucji ustrojowych, czyli normy regulujące ustrój państwa. Określają one: podmiot władzy najwyższej (czyli suwerennej), stosunek władzy państwowej do jednostki (czyli są to normy określające zakres wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela), formy sprawowania władzy państwowej (czyli formy demokracji bezpośredniej oraz system przedstawicielski), stosunki własnościowe (czyli ustrój społeczno-gospodarczy) oraz organizację i tryb funkcjonowania aparatu państwowego (czyli system organów państwowych – relacje zachodzące między organami państwowymi i zasady ich działania).

przedmiot prawa konstytucyjnego

System prawa to ogół norm prawnych obowiązujących w danym czasie na terytorium państwa. Dzieli się on na gałęzie (dziedziny) prawa, wyodrębniane ze względu na przedmiot regulacji. Najstarszym podziałem prawa, dokonany w związku z jego laicyzacją, był sięgający początków antycznej republiki rzymskiej podział na *ius* (prawo świeckie) i *fas* (prawo sakralne). Bardziej znany jest dokonany przez rzymskiego prawnika Ulpianusa (lata 170–228 n.e.) podział na prawo publiczne (*ius publicum*) – chroniące interes państwa – i prawo prywatne (*ius privatum*) – chroniące interes jednostki.

system prawa

Prawo konstytucyjne zaliczane jest do prawa publicznego, a więc grupy dyscyplin prawnych chroniących przede wszystkim interes publiczny. Normy tej gałęzi prawa mają zarówno charakter norm prawa materialnego (np. wolności, prawa i obowiązki obywateli), jak i prawa formalnego, realizującego normy prawa materialnego (np. regulamin Sejmu).

miejsce prawa konstytucyjnego w systemie prawa

Ze względu na problematykę będącą przedmiotem prawa konstytucyjnego jego rolę uznaje się za nadrzędną wobec innych dyscyplin prawnych. Jednak granice między nimi są dość płynne i umowne. Najtrudniej jest przeprowadzić podział między prawem konstytucyjnym a administracyjnym.

Prawo konstytucyjne ustala zasady dla innych gałęzi prawa, czyli tym samym częściowo przesądza o treści norm innych gałęzi prawa. Ich przepisy nie mogą być sprzeczne z normami prawa konstytucyjnego – przeciwnie, mają obowiązek rozwijania, konkretyzacji i wprowadzania w życie norm prawa konstytucyjnego. Normy tej dyscypliny prawnej określają sposób kształtowania norm prawnych oraz ich hierarchię w systemie źródeł prawa. Ta szczególna rola prawa konstytucyjnego wynika też z tego, że podstawowym jego źródłem jest konstytucja, czyli akt normatywny stojący najwyżej w hierarchii źródeł prawa.

Nadrzędna rola prawa konstytucyjnego uwydatnia się szczególnie w okresach państwowotwórczych i w czasie transformacji ustrojowych; przykładowo dekret z 22.11.1918 r. o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej, zwany pierwszą Małą Konstytucją, wydany był u progu odzyskania przez Polskę niepodległości. Oczywiście jest, że wydanie aktu tego typu musi się wiązać ze zmianą norm prawa konstytucyjnego. Taka zmiana nie musi jednak mieć miejsca w innych dyscyplinach prawnych, np. w Polsce międzywojennej obowiązywały normy prawa cywilnego pięciu państw: niemieckiego, austriackiego, rosyjskiego, francuskiego (Kodeks Napoleona) i węgierskiego (na Spiszu i Orawie).

Rozdział 2

PRZEKSZTAŁCENIA W POLSKIM PRAWIE KONSTITUCYJNYM

1. Prowizorium konstytucyjne 1918–1921

W okresie postępującego rozkładu mocarstw zaborczych, jakim były lata I wojny światowej, spotęgowała się polska myśl emancypacyjna. Przejawem tego było m.in. powoływanie organizacji quasi-rządowych, które stawały się czymś więcej niż organizacjami społeczno-politycznymi, ale jeszcze nie instytucjami państwowymi. Pod koniec wojny były to: Rada Regencyjna Królestwa Polskiego w Warszawie, Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie, Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie, Komitet Narodowy Polski w Paryżu oraz Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie. Zanim one powstały, istniała jeszcze Tymczasowa Rada Stanu Królestwa Polskiego w Warszawie. Proces samorządnego wyzwania się ziem polskich nie został zakończony wraz z ukonstytuowaniem się polskich władz centralnych. Na wyzwolonych w ten sposób terenach powstawały nowe organizacje quasi-rządowe o odmiennej jednak pozycji prawnej. Były to: Tymczasowy Komitet Rządzący we Lwowie i Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu.

**organizacje
quasi-rządowe**

Analiza materiału normatywnego i faktów historycznych pozwala stwierdzić, że pierwszą władzą suwerenną była władza Józefa Piłsudskiego, któremu wkrótce po powrocie z niemieckiej niewoli (10.11.1918 r.) podporządkowały się wszystkie działające na ziemiach polskich organizacje quasi-rządowe. Aktem stwarzającym ramy prawne tymczasowego ustroju państwowego był wydany przez Piłsudskiego dekret z 22.11.1918 r. o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej (pierwsza Mała Konstytucja, mająca cechy aktu oktrojowanego). Stanowił on, że najwyższą władzę w państwie sprawuje Piłsudski jako Tymczasowy Naczelnik Państwa. Do niego należało powoływanie rządu, który tylko przed nim ponosił odpowiedzialność. On też zatwierdzał rządowe projekty ustawodawcze.

**Tymczasowy
Naczelnik
Państwa**

Podręcznik zawiera szczegółowe omówienie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r., a także ustaw i innych aktów normatywnych regulujących zarówno problematykę wolności i praw jednostki, jak i organizacji oraz funkcjonowania naczelnych organów państwowych.

W publikacji przedstawiono zmiany, które dokonały się w polskim prawie konstytucyjnym w latach 1918–1997, a także kwestię członkostwa Polski w Unii Europejskiej i wpływu, jakie ma ono na funkcjonowanie państwa.

W siódmym wydaniu uwzględniono transformację polityczną, która nastąpiła po wyborach parlamentarnych z 2023 r. W wyniku tych wyborów nastąpiły zmiany w układzie sił politycznych. Doszło do kohabitacji, czyli sytuacji w której prezydent i rząd pochodzą z przeciwnych obozów politycznych. W konsekwencji tego często podejmowano kontrowersyjne decyzje.

Książka zdobyła drugą nagrodę w X edycji Konkursu na Najlepszy Podręcznik Akademicki Uniwersytetu Łódzkiego.

Opracowanie przeznaczone jest dla studentów wydziałów prawa. Będzie stanowić również pomoc dydaktyczną dla kierunków nieprawniczych (m.in. administracji, politologii, socjologii, europeistyki, bezpieczeństwa narodowego).

Autorami podręcznika są pracownicy (także emerytowani) Katedry Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Łódzkiego: prof. dr hab. Dariusz Górecki, prof. dr hab. Krzysztof Skotnicki, dr hab. Aldona Domańska, prof. UŁ, dr hab. Anna Rakowska, prof. UŁ, dr hab. Konrad Składowski, prof. UŁ, dr Anna Michalak, dr Ryszard Krawczyk oraz dr Jakub Stępień.

Dariusz Górecki – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, emerytowany pracownik Uniwersytetu Łódzkiego; specjalizuje się w zakresie historii polskiego prawa konstytucyjnego ze szczególnym uwzględnieniem okresu II RP, systemu naczelnych organów państwowych oraz prawa konstytucyjnego porównawczego, w szczególności ustroju Litwy i praw mniejszości polskiej w państwach leżących na wschód od Polski.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9788383906874 W07P01

ISBN 978-83-8390-687-4

9 788383 906874

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA +48 801 044 545

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 79 ZŁ (W TYM 5% VAT)